

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

Υπεύθυνη Προγράμματος : **Αρακαδάκη Μαρία**, Αναπλ. Καθηγήτρια Α.Π.Θ.

Για τις αρχαιότητες στο σταθμό ΜΕΤΡΟ Βενιζέλου

7 Οκτωβρίου 2019

Είναι ιδιαίτερα λυπηρό το γεγονός ότι αναγκαζόμαστε να επανέλθουμε, για πολλοστή φορά, στο ζήτημα της τύχης των αρχαιοτήτων που αποκαλύφθηκαν με τα έργα του μετρό στο σταθμό Βενιζέλου, στην καρδιά του ιστορικού κέντρου της Θεσσαλονίκης. Είναι γενικώς παραδεκτό πως πρόκειται για αρχαιότητες, στις οποίες διασώθηκε -σε μοναδικό, ίσως, ανά την Ευρώπη παράδειγμα- η πραγματική εικόνα των δύο βασικών ρωμαϊκών οδικών αρτηριών, *decumanus maximus* (κάτω από τη σύγχρονη Εγνατία) και *cardo* (κάτω από τη Βενιζέλου), όπως διασταυρώνονταν στον πυρήνα της πρωτοβυζαντινής συμπρωτεύουσας του 6ου-7ου αιώνα. Αρχαιότητες, που συνδέουν το ρωμαϊκό με το βυζαντινό παρελθόν της πόλης, ως χρονική γέφυρα ανάμεσα στον 4ο και στον 7ο-9ο αιώνα, ανάμεσα στη Ροτόντα και το Γαλεριανό συγκρότημα και στα σωζόμενα μεγάλα βυζαντινά/μεσαιωνικά μνημεία. Αρχαιότητες, τέλος, που δεν ήταν καθόλου άγνωστο ή απροσδόκητο το ότι θα αποκαλύπτονταν στη θέση εκείνη με τις εκσκαφές, παρά ταύτα όμως δεν υπήρξε καμία εκ των προτέρων μέριμνα για την τύχη τους, ώστε να προληφθούν οι διχογνωμίες, οι καθυστερήσεις, οι παλινωδίες και οι αυτοσχεδιασμοί που ζούμε τα τελευταία χρόνια.

Σε οποιανδήποτε πόλη που σέβεται το παρελθόν της, το εκπληκτικό εύρημα θα διαφυλασσόταν ως κόρη οφθαλμού και θα αναδεικνυόταν με κάθε τρόπο. Στη Θεσσαλονίκη, επί πλέον, με 15 μνημεία του 4ου-14ου αι. ήδη εγγεγραμμένα στον κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, θα μπορούσε αυτοδικαίως να ενταχθεί, συμπληρώνοντας το θαυμαστό ιστορικό παλίμψηστο της πόλης, εφ'όσον διαφυλαχθεί η αυθεντικότητά του δια της *in situ* διατήρησης, ενώ η δια της διάλυσης και μεταφοράς υποβάθμισή του θα δημιουργούσε σοβαρά ερωτηματικά για το ενδιαφέρον και τη φροντίδα της πόλης και για τα υπόλοιπα εγγεγραμμένα μνημεία, τα οποία όπως είναι γνωστό παρακολουθούνται και αξιολογούνται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της UNESCO.

Για έναν κατ'εξοχήν ειδικό για τα ζητήματα της διατήρησης και προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς φορέα, όπως είναι το Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα "Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων Πολιτισμού" του ΑΠΘ, η όλη επιχειρηματολογία που υποστηρίζει την επιστροφή στο σενάριο της απόσπασης των ευρημάτων από τον φυσικό τους χώρο, με την προοπτική της επανατοποθέτησής τους σε άγνωστο μελλοντικό χρόνο, μόνον ανησυχία και αμφιβολίες προκαλεί, καθώς η εξαγγελία της απόφασης δεν συνοδεύεται από τις αντίστοιχες μέριμνες και μελέτες: πού εδράζεται, π.χ., η διαβεβαίωση ότι η απόσπαση των ευρημάτων θα διασφαλίσει την οικονομικότερη και ταχύτερη αποπεράτωση του έργου; τί μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί και κοστολογηθεί για τη μεταφορά, και πολύ περισσότερο την επανατοποθέτησή τους; ποια είναι τα αντίστοιχα χρονοδιαγράμματα, πού και πώς θα φυλαχθούν τα ευρήματα, πόσο θα κοστίσει η αποκατάστασή τους μετά την απόσπαση; και ποια θα είναι η τύχη των νέων "εκπλήξεων", που αναμφίβολα μας περιμένουν στα υποκείμενα στρώματα όταν αφαιρεθούν οι αρχαιότητες; Επίσης, υπάρχει μήπως διαβεβαίωση πως οι υπόλοιπες συνιστώσες του έργου έχουν

υλοποιηθεί με την πρέπουσα οικονομία και ταχύτητα, ώστε να εξαντλείται η ανάλογη απαίτηση μόνο στο τμήμα του έργου που σχετίζεται με την αρχιτεκτονική κληρονομιά αυτής της πόλης;

Η ανησυχητική αύξηση, το τελευταίο διάστημα, των περιπτώσεων που το ΔΠΜΣ "Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων Πολιτισμού" καλείται να πάρει θέση και να συντάξει ψηφίσματα για την υπεράσπιση της ίδιας της ύπαρξης απειλούμενων μνημείων, μόνο καλός οϊωνός δεν μπορεί να θεωρηθεί για το μέλλον του πολιτισμού στην πόλη. Είναι ακατανόητο και απογοητευτικό το γεγονός ότι η αρχιτεκτονική μας κληρονομιά μονίμως βρίσκεται υπό απειλή ή κακοποιείται, από ιδέες και πρωτοβουλίες αρχών και φορέων που θα όφειλαν να την προστατεύουν, με πιο πρόσφατη περίπτωση την απίθανη πρόταση για πλήρη σχεδόν ισοπέδωση των εγκαταστάσεων της ΔΕΘ, βάσει του νέου Ειδικού Χωρικού Σχεδίου αξιοποίησής της. Παρόμοια πολύπλοκα και ευαίσθητα ζητήματα δεν είναι δυνατόν να επιλύονται με λογικές "γόρδιου δεσμού", μέσω πολιτικών αποφάσεων και εξαγγελιών, οι οποίες θέτουν σε δεύτερη μοίρα τις υλικές και άυλες αξίες των μνημείων και την αυθεντική υπόστασή τους.

Κατόπιν αυτών, απευθύνουμε έκκληση προς κάθε αρμόδιο για επανεκτίμηση της κατάστασης και άμεση αναθεώρηση της ατεκμηρίωτης απόφασης για απόσπαση των ευρημάτων από τον σταθμό Βενιζέλου· επειδή προτάσεις για την αντιμετώπιση των αρχαιοτήτων και τη διαμόρφωση του σταθμού έχουν διατυπωθεί ήδη αρκετές, σε ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων, **προτείνουμε την επείγουσα συγκρότηση ολιγομελούς επιτροπής ειδικών**, στην οποία να κληθούν να συμμετάσχουν και ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες της UNESCO από το εξωτερικό και η οποία να αναλάβει να αξιολογήσει σε σύντομο χρόνο, έως τριών μηνών π.χ., τις υπάρχουσες προτάσεις, να συνεκτιμήσει τα αναφερόμενα κόστη και τα χρονοδιαγράμματα και να προτείνει τη βέλτιστη λύση, την οποία όλες οι ενδιαφερόμενες πλευρές να δεσμευθούν ότι θα αποδεχθούν και θα προωθήσουν την υλοποίησή της. Μόνο μια προσέγγιση με προτεραιότητα στον σεβασμό της ιστορικότητας του χώρου και με έμφαση στα επιστημονικά και όχι στα πολιτικά -πολύ δε περισσότερο σε κομματικά ή προσωπικά- κριτήρια, μπορεί να εγγυηθεί την επιλογή της αρτιότερης και λειτουργικότερης λύσης, προς όφελος του πολύπαθου ιστορικού κέντρου μιας πόλης με περιλαμπρο παρελθόν, που θέλει να αναδειχθεί σε "πρωτεύουσα των Βαλκανίων" αλλά μονίμως αποδεικνύεται κατώτερη των περιστάσεων.

Η διευθύντρια του ΔΠΜΣ
"Προστασία, Συντήρηση και Αποκατάσταση
Μνημείων Πολιτισμού",
Μαρία Αρακαδάκη

Τα μέλη της Ειδικής Διατμηματικής Επιτροπής
Όλγα Γεωργούλα
Αντιγόνη Κόταλη
Γεώργιος Λιτσαρδάκης
Μαρία Στεφανίδου

Προς:

- Γραφείο Πρωθυπουργού στη Θεσσαλονίκη
- Υφυπουργό Εσωτερικών Μακεδονίας-Θράκης
- Υπουργό Υποδομών & Μεταφορών
- Υπουργό Πολιτισμού & Αθλητισμού
- Περιφερειάρχη Κεντρικής Μακεδονίας
- Δήμαρχο Θεσσαλονίκης
- Πρόεδρο Δημοτικού Συμβουλίου Δήμου Θεσσαλονίκης
- Πρόεδρο ΤΕΕ/ ΤΚΜ
- ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε./ ΜΕΤΡΟ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
- Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο

Κοινοποίηση:

- Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας
- Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης Θεσσαλονίκης
- Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Θεσσαλονίκης
- Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων
- Πρύτανη & Αντιπρυτάνεις ΑΠΘ
- ICOMOS - Ελληνικό Τμήμα
- Ελληνική Εταιρεία - Παράρτημα Θεσσαλονίκης
- ΕΤΕΠΑΜ
- Κίνηση Πολιτών Θεσσαλονίκης για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς